

Spaanse vogelbescherming in nieuwe banen

Imre de Boroviczény

Ongetwijfeld is het Iberisch Schiereiland van levensbelang voor ontelbare miljoenen Europese vogels van alle orden, families en soorten. Het zou natuurlijk onjuist zijn te stellen dat Iberia HET belangrijkste vogelgebied in Europa is, aangezien het schiereiland – of wat dat betreft Spanje –, zonder de broedgebieden in de rest van Europa, niet alle trekvogels te zien zou krijgen, die hier doortrekken of een deel van hun levenscyclus hier doorbrengen, en omgekeerd. Maar zelfs als wij alleen maar de broed- en standvogels van Spanje meetellen, treffen wij hier een vogelrijkdom aan, die men nergens in West-Europa aantreft. Als wij alleen maar de stootvogelstand in beschouwing nemen, dan zien wij dat er ruw geschat 15 soorten het hele jaar door in Spanje voorkomen, die een aantal van meer dan 300.000 vertegenwoordigen en nog eens 9 soorten, die alleen maar broedvogel zijn, 104.000 in aantal. Wat betreft de overwinterende watervogels, in januari 1972 telde men er 415.000. Soms wel 80% van alle Grauwe Ganzen, soms meer dan 80% van de Europese Kraanvogels brengen in Spanje de winter door. Het zou in een kort artikel onmogelijk zijn om maar een poging te doen alle 'interessante' soorten op te noemen, die te vinden zijn in de woeste berggebieden, de eindeloze vlakten en de nog vrij veel voorkomende moerassen en watergebieden, die binnen de half miljoen vierkante kilometer van het Spaanse gebied liggen. De Iberische Keizerarend, Monniksgier, Zwarte Ooievaar, Visarend, Audouins Meeuw, Flamingo, Grote Trap, – de lijst zou eindeloos zijn!

Natuurlijk kreeg Spanje pas veel later met industrialisatie en het openleggen van het plateland voor de 'beschaving' te maken dan de meeste andere Europese landen. Dit verklaart waarschijnlijk deze overvloed aan soorten. Maar noch het buitenwonen van mensen boven een bepaald maatschappelijk peil, noch dierenliefde vormen eigenlijk een Spaanse traditie.

Jagen, het schieten op alles dat beweegt, het vangen van vogels en dergelijke liefhebbe-

rijen zijn altijd populair geweest. Tot voor kort werden bijvoorbeeld stootvogels, volgens de wet, beschouwd als schadelijke dieren en meedogenloos vervolgd.

Zo bleef vogelbescherming in Spanje tot in de vijftiger jaren beperkt tot een paar natuurliefhebbers, die ongeveer 25 jaar geleden bij elkaar kwamen en de Spaanse Ornithologische Vereniging oprichtten. Maar dit was, en in de praktijk is dat nog steeds, een wetenschappelijk lichaam, waarvan het voornaamste doel de

Het parasoldennenbos bij Bonanza, Zuid-Spanje. Hier nestelden naar schatting 60 paren van de Zwarte Wouw, mei 1951.

Foto: Jan P. Strijbos.

Vale Gier met jong, Silla del Papa, Andalusië, Spanje, mei 1951.

Foto: Jan P. Strijbos.

vogelstudie is en niet zozeer de eigenlijke vogelbescherming. De eerste opvallende doeltreffende actie met betrekking tot vogelbescherming was waarschijnlijk te danken aan dr. José Antonio Valverde. Het resultaat hiervan was de oprichting van het Biologische Reservaat in de Doñana in 1964 en het was hoofdzakelijk om fondsen aan te trekken voor de aankoop van dit reservaat, dat door het Wereld Natuur Fonds werd gesticht. Vier jaar later werd de Spaanse afdeling van de WNF, de ADENA, opgericht. Niettegenstaande haar vele tekortkomingen slaagde de ADENA er inderdaad in om de belangstelling van de Spanjaarden en vooral van jonge Spanjaarden, te wekken voor de natuur en de bescherming ervan, waaronder de vogels.

Toen het in 1975 voor de Spanjaarden gemakkelijker werd om verenigingen op te richten, begonnen de weinige, reeds bestaande, groepen die zich met natuurbehoud bezighielden, zich krachtiger te ontwikkelen en werden er over het gehele land nieuwe verenigingen en groepen opgericht. Hiervan waren slechts heel weinig zuiver vogelbeschermingsgroepen, hoewel de meeste, zo niet alle, leden hadden, die zich hoofdzakelijk interesseerden in vogels. En zij waren verspreid over alle delen van Spanje, zonder enige samenhang of doeltreffende samenwerking niettegenstaande een poging om een federatie te stichten van ecologische organisaties.

De eerste werkelijke poging in Spanje om over het gehele land de bescherming van vogels en hun broedplaatsen te organiseren vond plaats in 1977-78. Het was gedeeltelijk het resultaat van de conferentie van vogelbeschermingsorganisaties in 1977 in Mainz (zie jrg.

25 (5): 245) en was gedeeltelijk een navolging van de Belgische CCBV te Brasschaat. Daarop volgde in juli 1978 de oprichting van het Spaanse Coördinatie Comité voor de Bescherming van Vogels, de CODA. Zoals de naam aangeeft is dit niet nog weer een nieuwe vereniging, maar de coördinatie van de vogelbeschermingsafdelingen van de reeds bestaande natuurbeschermingsverenigingen. Tot dusver zijn deze van de belangrijkste of de ijverigste verenigingen, waaronder de Spaanse Ornithologische Vereniging, lid geworden van de CODA. Op deze manier kunnen zij ongeveer 10.000 natuurbeschermers bereiken en de medewerking verkrijgen van misschien 3 tot 4000 vogelbeschermers en ornithologen.

Het is een geweldige uitdaging voor CODA. Al te veel mensen en al te veel gezagdragers vinden het in cultuur brengen van nutteloze natuurgebieden, bijvoorbeeld watergebieden, moerassen en halfbegroeide vlakten uiterst belangrijk, evenals de bevordering van het toerisme met als gevolg steeds meer verstedelijking van bepaalde gebieden. De industrialisatie, ongeacht de gevolgen ervan en niet op de laatste plaats de belangen van de jagers hebben een veel hogere prioriteit dan natuurbehoud of de bescherming van 'al die kleine vogeltjes'. Hoewel inderdaad alle stootvogels wettelijk volledig beschermd zijn, wordt deze wet lang niet overal en altijd uitgevoerd. Zo worden alleen al in één Noord Spaanse provincie, León, volgens schatting van de plaatselijke vogelbeschermingsgroep elk jaar ongeveer 1700 stootvogels neergeschoten. En niettegenstaande dat het verboden is, worden zij door de plaatselijke preparateurs opgezet zonder dat de autoriteiten er iets aan doen.

Vogels vangen met netten en andere middelen worden algemeen beoefend, zowel legaal als illegaal. Naar schatting worden jaarlijks zo'n 30 miljoen vogels op deze wijze gevangen. Eén van de voornaamste bezwaren tegen ADENA was dat zijn voornaamste woordvoerder te veel tv-films maakte over de valkenjacht. Door deze reclame voor de valkenjacht zijn er nu veel te veel zogenaamde valkeniers, die hetzelfde willen doen en die door het uithalen van valkennesten aan valken trachten te komen.

De 'beschaving' en de industrialisatie groeien natuurlijk ook, moerassen worden drooggelegd, onvervangbare, eeuwenoude eikenbossen en mediterrane halfbegroeide vlakten worden opgeofferd en vervangen door steriele eucalyptus-aanplant. De lijst van rampzalige ingrepen is bijna even lang als die van de vogelsoorten.

Tot nu toe konden de kleine plaatselijke groepen die zich met natuurbehoud bezighouden, met soms niet meer dan 25 leden (er zijn inderdaad zeer weinig grote, sterke groepen), bijna niets uitrichten. Zij waren te klein, zij kregen geen steun en geen fondsen. Het is natuurlijk vrijwel zinloos als bijvoorbeeld de 60, meest jongere, leden van de 'Natuurbeschermers van de provincie Alicante' in opstand komen tegen de drooglegging van 11 km² moerasland, vol watervogels, als zij geen toegang hebben tot hoge ambtenaren in Madrid en geen geld hebben voor een groot opgezette pers-campagne. En zelfs voor gebieden als het Doñana Biologisch Reservaat is het soms moeilijk om aan geld te komen. Ongeveer 5 jaar geleden werd daar met de hulp van Doña Nieves van Bourbon-Parma (de zus-

ter van prins Karel Hugo) een opvangcentrum voor stootvogels ingericht. Zieke of gewonde stootvogels uit heel Zuid-Spanje worden daar heengebracht, de biologen uit de Doñana zorgen voor hen en genezen hen. Zonodig wordt hen geleerd hoe ze moeten jagen voordat zij worden vrijgelaten in het reservaat, dat natuurlijk ideaal is voor de vogels omdat er genoeg voedsel is en er rust heerst. In 1977 werden er ongeveer 50 tot 70 vogels vrijgelaten, waaronder gieren, die vergiftigde prooi hadden gegeten en nu weer genezen waren. Maar in al die vijf jaar van het bestaan was er nooit geld om zelfs de meest noodzakelijke uitrusting voor het centrum te kopen, zoals bijvoorbeeld een weegschaal om vogels te wegen. Dit is het belangrijkste instrument om de conditie van de vogels te controleren.

Misschien minder spectaculair, maar op de duur nog belangrijker is het opvoedingswerk, dat sommige plaatselijke natuurbehoud-groepen proberen uit te voeren, omdat het duidelijk is dat de toekomst van het natuurbehoud en vooral van de vogelbescherming in Spanje afhangt van de mentaliteit. Vandaar dat de kinderen en de jonge mensen van vandaag opgevoed moeten worden. Eén van de meest veelbelovende plannen in deze richting wordt uitgewerkt door een kleine groep pas afgestudeerde biologen in Madrid, onder toezicht van de professor in de biologie aan de biologische faculteit van de universiteit van Madrid. In hun vrije tijd schrijven deze jonge mannen en vrouwen een vogelgids van de provincie Madrid met plaatjes, bedoeld voor schoolkinderen tussen de 10 en 17 jaar. Daarnaast komen er ook andere natuurgidsen (planten, bomen en dergelijke) en beschrijvingen van tochten, die

De haast klassieke foto van een Slangenarend met jong in de Coto Doñana, Zuid-Spanje, mei 1957.

Foto: Jan P. Strijbos.

zij zelf zullen begeleiden. Ongeveer 30 leraren hebben al toegezegd dat zij daaraan zullen deelnemen, hetgeen betekent dat, zodra de gidsen klaar zijn, ongeveer 2000 schoolkinderen ze willen hebben. Na een proefperiode in de provincie Madrid wordt het plan verder uitgebreid, zodat het heel Spanje gaat omvatten. Het manuscript is bijna gereed, maar ook hier weer hetzelfde. Er is op het ogenblik geen geld beschikbaar voor de volgende stap, namelijk het drukken. De produktiekosten voor alleen maar de eerste 2000 vogelgidsen zouden ongeveer f 20.000,- bedragen.

Wat betreft protest-campagnes en dergelijke dingen kan de CODA de medewerking inroepen van al zijn leden en tot krachtig, gerichte acties komen. Maar aangezien er tot nu toe nog helemaal niets is gedaan, moet er nog heel veel gebeuren. De groepen en verenigingen, die lid zijn, moeten een binding krijgen door geregelde informatie-bladen. Er moet op de een of andere manier geld komen voor plannen, die de moeite waard zijn, zoals de weegschaal voor de vogels van de Doñana en de vogelgids voor de schoolkinderen van Madrid. Het toezicht bij de valkennesten gedurende het broedseizoen moet geregeld worden, en zij, die voor deze zware taak tijd willen opofferen, moeten ten minste hun reiskosten vergoed krijgen. Gezien de onverschilligheid van vele plaatselijke autoriteiten moeten overtredders van de bestaande natuur- en vogelbeschermingswetten opgespoord worden en

• Imre de Boroviczény, Aizgorri 5, E-Madrid 28, Spanje.

voor de rechter gebracht worden. Ook in de kleine dorpen moeten de mensen opgevoed worden en leren hoe belangrijk vogels zijn en plaatselijke jagers moeten overtuigd worden, dat zij niet meer op arenden en gieren moeten schieten.

Het is ongelukkigerwijs een vast gegeven in ons tegenwoordig leven, dat zij die de meeste bereidheid tonen om tijd te spenderen aan vogelbescherming en er ook het meest geschikt voor zijn, het zich meestal niet kunnen veroorloven om er ook nog geld aan te besteden. In Spanje is de eerste stap gezet op de weg naar een betere vogelbescherming: de Coordinadora para la Defensa de las Aves, CODA, heeft het eerste vertrouwen gewonnen van de voornaamste natuurbeschermingsverenigingen en -groepen in dit land. De meeste van hen zijn bereid bij te dragen in de dagelijkse kosten van de CODA, voor zover hun meestal meer dan bescheiden middelen dat toelaten. De tweede stap, zonder welke de eerste zinloos geweest zal zijn, zal echter niet alleen meer werk betekenen, maar ook veel meer geld dan de CODA momenteel in Spanje kan losmaken. Zoals in het begin al gezegd is, is Spanje's avifauna één van de rijkste van Europa en deze behoort niet alleen aan de Spanjaarden, maar aan alle Europeanen. Misschien zullen onze Europese vrienden ons ook kunnen helpen deze vogels te beschermen...?

Vertaling dr. J. de Lange.

Ter illustratie van dit artikel over de Spaanse vogelbescherming gebruikten wij enkele nestfoto's die Jan P. Strijbos maakte toen dat nog niet zo zwaar woog als thans.

Stort uw bijdragen ten behoeve van de trekvogels op giro 638 498 tnv Actie-Comité Vogeljaar te Hilversum.

Nederlandse broedvogelatlas in bewerking

De gegevens over de broedvogels in Nederland, die door de medewerkers van het SOVON zijn verzameld, worden thans verwerkt in boekvorm. Deze atlas bevat broedvogelgegevens over de jaren 1973-1977 en zal op de zelfde wijze worden uitgegeven als de Britse atlas. Ook zal het boek een aantal kaartjes opnemen met daarop bijvoorbeeld watergebieden, bosgebieden en heidegebieden aangegeven. Een aantal auteurs nemen elk enkele soorten ter bewerking voor hun rekening. Het aantal pagina's wordt op 440 tot 480 pagina's geschat, terwijl de prijs ongeveer f 30,- zal bedragen. Er wordt naar gestreefd deze broedvogelatlas in het najaar bij 'Natuurmonumenten' te laten verschijnen.

Nationale actie 'Géef om de Natuur'

Thans zijn de bedragen bekendgemaakt die van de opbrengst van deze actie worden ver-

leend voor bepaalde projecten. Enkele daarvan die wel in de eerste plaats aan de vogels ten goede komen laten we hieronder volgen: *Reïntroductie van de Raaf* in Nederland f 10.000,- *Bescherming van ganzen*: het plaatsen van een aantal waarnemingsposten f 60.000,- *Naardermeer*, onderzoek waterkwaliteit-verbetering f 400.000,- *Voorlichtingscentrum Ooievaardorp 'Het Liesveld'* f 160.000,- *Behoud van de Ooievaar* voor ons land, door middel van de inrichting nieuwe ooievaardorpen f 75.000,- *Oosterschelde*, voor plaatsen van borden en drukken van platen f 25.000,-

Gebonden Vogeljaar gevraagd

Te koop gevraagd de jaargangen 17, 18 & 19 (1969-1971) van 'Het Vogeljaar' in originele band ingebonden met inhoud en omslagen. Br. onder nr. 790316 aan redactieadres van dit blad.